

Naar een slimmer collegejaar (III): de casus Wageningen

Eind maart 2023 zijn de universiteiten gestart met pilotprojecten om het collegejaar slimmer in te richten. Het doel is, aldus het nieuwsbericht van minister Dijkgraaf, bestaande onderwijsactiviteiten slimmer in te richten en het aantal onderwijs- en tentamenweken op verantwoorde wijze te reduceren, teneinde studenten, docenten en onderzoekers meer rust en ruimte te bieden en hun werkdruk te verlagen.¹ Studenten zuchten onder overvolle studieweeken, docenten ervaren veel werkdruk en onderzoekers komen onvoldoende aan hun research toe. Het gaat er dus om dat onderzoekers en docenten meer tijd krijgen voor hun onderzoekstaken, andere wetenschappelijke activiteiten en het verbeteren van het onderwijs; en dat studenten ruimte krijgen voor bijvoorbeeld stages, onderwijsprojecten (zoals internationale competitieve 'challenges'), extracurriculaire activiteiten (die geen studiepunten opleveren), of summer-schools. Negen van de 42 pilotprojecten gaan over vernieuwende toetsvormen en over de herkansingen. Denk daarbij onder andere aan een betere timing van tentamens om meer rust voor studenten te creëren, maar ook aan een verantwoorde reductie van het aantal herkansingsweken. In dit blogbericht nemen we één van die negen projecten concreet onder de loep: de evaluatie van de nieuwe jaarkalender die per 1 september 2023 van start gaat aan de Landbouwniversiteit Wageningen (WUR).²

De oude jaarkalender bestond uit zes achtweekse en twee vierweekse onderwijsblokken (8-8-4-4-8-8), die tezamen 40 weken in beslag namen. De laatste week van elk blok was gereserveerd voor de afsluitende tentamens. Er waren twee onderwijsvrije herkansingsperiodes voor alle schriftelijke tentamens: in de eerste helft van februari (2 weken) en in de eerste helft van augustus (eveneens 2 weken).³ En de studenten hadden elf weken vakantie: 2 weken kerst- en 9 weken zomervakantie (inclusief de twee herkansingsweken in augustus). Totaal beschikbaar voor studie (inclusief tentamens): 50 weken per studiejaar.

De oude jaarkalender: wat waren de voor- en nadelen voor studenten?

a) De kerstvakantie was voor iedere student een echte adempauze, want het tweede onderwijs- en tentamenblok werd omstreeks 20 december afgesloten.

Tabel 1: Hoeveel studiepunten zou student Pietje per studiejaar kunnen behalen bij een optimaal herkansingsbeleid?

Maximaal toegestane studietijd per studiejaar (in studieweeken)	Studieproductiviteit van student Pietje (in studiepunten per week) ⁴					
	kolom A: 11/7 punt 110%	kolom B: 10/7 punt 100%	kolom C: 9/7 punt 90%	kolom D: 8/7 punt 80%	kolom E: 7/7 punt 70%	kolom F: 6/7 punt 60%
38	59,5	54,0	48,5	43,0	38,0	32,5
39	61,0	55,5	50,0	44,5	39,0	33,0
40	62,5	57,0	51,0	45,5	40,0	34,0
41	64,0	58,5	52,5	46,5	41,0	35,0
42	66,0	60,0	54,0	48,0	42,0	36,0
43	67,5	61,0	55,0	49,0	43,0	36,5
44	69,0	62,5	56,5	50,0	44,0	37,5
45	70,5	64,0	57,5	51,0	45,0	38,5
46	72,0	65,5	59,0	52,5	46,0	39,0
47	73,5	67,0	60,0	53,5	47,0	40,0
48	75,0	68,5	61,5	54,5	48,0	41,0
49	77,0	70,0	63,0	56,0	49,0	42,0
50	78,5	71,0	64,0	57,0	50,0	42,5

¹ Meer ademruimte voor studenten, docenten en onderzoekers: veel belangstelling voor slimmer inrichten van het collegejaar. Nieuwsbericht OCW 28/3/2023. Url: <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-onderwijs-cultuur-en-wetenschap/nieuws/2023/03/28/meer-ademruimte-voor-studenten-docenten-en-onderzoekers-veel-belangstelling-voor-slimmer-inrichten-van-het-collegejaar>

² WUR doet mee aan pilot 'slimmer' collegejaar. Url: <https://www.resource-online.nl/index.php/2023/04/05/wur-doet-mee-aan-pilot-slimmer-collegejaar>

³ "Calendar academic year 2021-2022 WUR". Hanteer deze zoekterm in de Google zoekmachine.

⁴ Legenda: 100% = studietempo van de wettelijke normstudent bij een normale (veertigurige) studieweek.

(b) Studenten met een hoge studieproductiviteit (kolom A in tabel 1) doorlopen het reguliere onderwijs- en tentamenprogramma op hun sloffen. Op 4 juli hebben ze al hun 60 studiepunten binnen en ze hebben jaarlijks dertien weken vakantie (incl. de vier herkansingsweken). Maar als ze stevig aanpoten, zouden ze jaarlijks ook zo'n 75 studiepunten kunnen halen. Zodoende kunnen ze de driejarige bacheloropleiding misschien wel in 2½ jaar doorlopen en voltooien

(c) Maar de gemiddelde student (kolom B) kan het reguliere onderwijs- en tentamenprogramma niet of nauwelijks bijbenen. Tijdens de zes onderwijs- en tentamenblokken van september tot en met juni is hij/zij in principe veertig 42-urige werkweken in touw. Daardoor loopt hij/zij een ernstig risico ettelijke tentamens te moeten herkansen. Dat wringt met de oorspronkelijke bedoelingen van de wetgever: de gemiddelde student zou een studeerbaar onderwijs- en tentamenprogramma kunnen volgen, dat hij/zij in 42 veertigurige werkweken (en dus zonder herkansingen) zou kunnen doorlopen en voltooien.

(d) Gelukkig zijn er voldoende veiligheidskleppen ingebouwd die de studenten uit kolom B en C de nodige rust en ruimte beogen te bieden om het programmajaar toch nog met succes af te sluiten: ze kunnen hun studie- en tentamenprogramma over vijftig weken uitsmeren.

(e) Vier van die vijftig weken zijn intervallen tussen de reguliere onderwijs- en tentamenblokken. Studenten kunnen deze desgewenst benutten om herkansingen voor te bereiden zonder hun studiebelasting binnen de reguliere onderwijs- en tentamenblokken extra te verhogen.

(f) Het lange studiejaar, van begin september tot half augustus, geeft ook studenten met een lage studieproductiviteit (kolommen D, E en F) enige rust en ruimte om de schade te beperken. Weliswaar moeten ze in het volgende studiejaar nog een aantal tentamens herkansen, maar in principe kunnen ze in het lopende studiejaar toch nog 42 à 57 studiepunten halen. De kans om de driejarige bacheloropleiding in vier jaar af te ronden, is voor hen dus nog niet verkeken.

(g) Tussen het laatste reguliere onderwijs- en tentamenblok en de herkansingen in de eerste helft van augustus zit een vrije studieperiode van vier weken. Er is dus rust en ruimte geschapen voor een gedegen voorbereiding op die herkansingen, eventueel zelfs voor een (al dan niet commerciële) inhaal cursus voor studenten die achterop zijn geraakt.

De nieuwe jaarkalender. Vergeleken met studenten aan de andere Nederlandse universiteiten, hadden de Wageningse studenten weinig reden tot klagen over de oude jaarkalender. Maar de noodkreten van docenten en onderzoekers werden steeds luider: volgens hen is hun onderwijslast in de loop der jaren ondragelijk hoog geworden.⁵ De studentenvertegenwoordigers waren bereid mee te werken om hun nood te lenigen. Eind vorig jaar werd overeenstemming bereikt over een nieuwe jaarkalender, die per 1/9/2023 zal worden ingevoerd.⁶ De nieuwe jaarkalender verschilt op twee punten van de oude:⁷

- Het zomerreces (4+3 weken) wordt omgevormd tot een aaneengesloten periode van zes weken (vanaf circa 20 juli tot begin september). In die periode worden in principe geen schriftelijke tentamens of herkansingen afgenomen. De schriftelijke herkansingen in de eerste helft van augustus worden dus afgeschaft.
- Studenten krijgen slechts één herkansingsgelegenheid (X^2) voor elk tentamen (X^1); de datum voor het afleggen van X^2 is voor alle studenten gelijk en valt niet te lang na de datum van X^1 ; en die herkansingsdatum valt binnen één van de vier aangewezen herkansingsweken (begin februari, begin mei en twee weken rond medio juli).

De nieuwe jaarkalender: wat zijn de voor- en nadelen voor studenten?

(h) Ook in de nieuwe jaarkalender genieten alle studenten van een onbezorgde kerstvakantie (zie a). En studenten die, na afloop van het laatste onderwijs- en tentamenblok, niet meer van de geboden herkansingen gebruik hoeven te maken, genieten van een onbezorgde achtweekse zomervakantie.

(i) Studenten met een gemiddelde of lagere studieproductiviteit (kolommen B t/m F) worden tijdens de reguliere onderwijs- en tentamenblokken nog steeds overbelast (een meer-dan-veertigurige werkweek).

(j) Wat de veiligheidskleppen voor het wegwerken van dreigende studievertraging betreft (zie d), blijven er voor de gemiddelde student (kolom B) nog 7 uitloopweken over, maar studenten uit kolom C lopen ernstig risico dat ze dit jaar geen 60 studiepunten halen. En van het inlopen van studieachterstanden uit vorige collegejaren zal voor hen al helemaal geen sprake kunnen zijn.

⁵ Herkansingen ter discussie. Url: <https://www.resource-online.nl/index.php/2022/06/24/herkansingen-ter-discussie>

⁶ Groen licht voor nieuw herkansingsbeleid. Url: <https://www.resource-online.nl/index.php/2022/11/18/groen-licht-voor-nieuw-herkansingsbeleid>

⁷ Academisch jaar 2022-2023 /2023-2024 > Kalender Academisch jaar 2023-2024 (en Factsheet). Url: <https://www.wur.nl/nl/onderwijs-opleidingen/huidige-studenten/agenda-en-kalender-academisch-jaar.htm>

(k) Studenten uit de kolommen D, E en F (waaronder vele werkstudenten) hebben het meest te lijden van de bekorting van het studiejaar van 40 +10 naar 40+7 weken. Hun studieoverdraging zal elk jaar verder toenemen.

(l) Vier van die 47 weken zijn intervallen tussen de reguliere onderwijs- en tentamenblokken. Studenten kunnen deze desgewenst benutten om herkansingen voor te bereiden zonder hun studiebelasting binnen de reguliere onderwijs- en tentamenblokken extra te verhogen (zie e).

(m) De twee herkansingsweken in juli (bestemd voor de herkansing van de X¹-tentamens van circa 1 mei en circa 1 juli) volgen zonder onderbreking op de laatste achtweekse blokperiode (en die laatste volgt zonder onderbreking op de één-na-laatste blokperiode). Er wordt aan de betrokken studenten dus geen rust en ruimte geboden om zich gedegen voor te bereiden op deze herkansingen (zoals wel het geval was in de oude jaarkalender, zie g). Op het eerste gezicht is dat onverantwoord, tenzij de desbetreffende herkansingen heel weinig voorbereidingstijd zouden kosten.

(n) En dan is er nog die andere radicale ingreep. Tentamens (welke dan ook) worden slechts tweemaal per academisch jaar afgenomen: eenmaal als onderdeel van het reguliere programma en de tweede keer als herkansing (eveneens op een door de studieleiding bepaalde, voor alle studenten gelijke datum). Studenten hebben dus niet langer de mogelijkheid zelf (eventueel in samenspraak met hun *faculty advisor*) een optimale herkansingsstrategie te kiezen, afgestemd op de aard en grootte van de opgelopen studieachterstand. Ik vrees dat bij de evaluatie van de nieuwe jaarkalender zal blijken dat de problemen (m) en (n) ernstige obstakels voor de optimalisering van het numerieke opleidingsrendement zijn geworden.

Wes Holleman

weblog onderwijs 26-4-2023

<https://www.onderwijsethiek.nl>

Tabel 2: Andere documenten over de pilotprojecten van minister Dijkgraaf

Mijn vorige blogberichten:

- Slimmer onderwijzen, studeren en toetsen (I): de pilotprojecten van minister Dijkgraaf <https://onderwijsethiek.nl/onderwijs/slimmer-onderwijzen-studeren-en-toetsen-i/> (23/10/2022)
- Op de drempel: naar een slimmer collegejaar (II) <https://onderwijsethiek.nl/onderwijs/op-de-drempel-naar-een-slimmer-collegejaar-ii/> (31/12/2022)

Een analyse uitgebracht door een denktank rond de 2-jarige associate-degree opleidingen in het hbo:

- Pamflad 233: Nadenken over een slimmer collegejaar. Url: <http://www.leidoacademy.nl/doorzeven/wp-content/uploads/2022/10/pamflad-233-een-slimmer-studiejaar-12-oktober-2022.pdf>

Enige recente documenten:

- Kamerbrief over belangstelling voor slimmer inrichten van het collegejaar (met bijlagen!). Url: <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-onderwijs-cultuur-en-wetenschap/documenten/kamerstukken/2023/03/28/belangstelling-voor-slimmer-inrichten-van-het-collegejaar>
- Student voor de klas, docent naar conferentie? Niet gek, zegt OCW. *ScienceGuide* 28/3/2023. Url: <https://www.scienceguide.nl/2023/03/student-voor-de-klas-docent-naar-conferentie-niet-geek-ocw/>
- ‘Slimmer’ collegejaar moet meer ademruimte geven: aftrap bij UvA. *Hoger Onderwijs Persbureau* 28/3/2023. Url: <https://www.folia.nl/actueel/156389/slimmer-collegejaar-moet-meer-ademruimte-geven-aftrap-bij-uva>
- Experiment om academisch jaar te verkorten loopt stuk op verplicht aantal onderwijsuren. *NRC-Handelsblad* 28/29 maart 2023. Url: <https://www.nrc.nl/nieuws/2023/03/28/onderwijsexperiment-om-academisch-jaar-te-verkorten-loopt-stuk-op-verplicht-aantal-onderwijsuren-a4160641>
- ‘Slimmer inrichten’ van het onderwijsjaar moet student en docent meer rust en ruimte bieden. *Volkskrant* 28/3/2023. Url: <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/slimmer-inrichten-van-het-onderwijsjaar-moet-student-en-docent-meer-rust-en-ruimte-bieden~b3e2c211/>
- Minder toetsweken en eerder zomervakantie; zo kan een ‘slimmer’ academisch jaar eruit zien. *Ukrant RU Groningen* 28/3/2023; met zes lezersreacties. Url: <https://ukrant.nl/minder-toetsweken-en-eerder-zomervakantie-zo-kan-een-slimmer-academisch-jaar-eruit-zien/>
- Universiteit Leiden doet mee aan pilots voor ‘slimmer collegejaar’. *Nieuwsbericht Universiteit Leiden* 4/4/2023. Url: <https://www.universiteitleiden.nl/nieuws/2023/03/universiteit-leiden-doet-mee-aan-pilots-voor-slimmer-collegejaar>
- Opluchting over komst ‘slimmer’ collegejaar. *Hoger Onderwijs Persbureau* 4/4/2023. Url: <https://www.erasmusmagazine.nl/2023/04/04/opluchting-over-komst-slimmer-collegejaar>